Lieta Nr. A 42604208
(A3130- 09/5)

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2009.gada 21.decembrī

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese I.Kaļiņina

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc *R.M.* pieteikuma par administratīvā akta izdošanu – pienākuma uzlikšanu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai piemērot inflācijas pieauguma koeficientu *R.M.* atmaksātajai vecuma pensijas daļai.

Aprakstošā daļa

[1] *R.M.* (turpmāk arī – pieteicējs) 2008. gada 12. maijā Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu, kurā lūgts atcelt Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – Aģentūra) lēmumu, ar kuru *R.M.* atteikts segt ar inflācijas pieaugumu saistītos zaudējumus un izdot administratīvo aktu par nelikumīgi ieturētās pensijas daļas palielināšanu, piemērojot inflācijas koeficientu.

Pieteicējs norāda, ka Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments (turpmāk – Senāts) nolēmumos analoģiskajās lietās norādījis uz Aģentūras pienākumu piemērot inflācijas koeficientu, atmaksājot pensionāriem nepamatoti ieturētās summas.

Aģentūra nepamatoti nepiemēro ieturējuma laikā spēkā bijušo likuma "Par valsts pensijām" 35. panta otro daļu, kas paredzēja inflācijas koeficienta piemērošanu nelikumīgi ieturētās pensijas daļas atmaksāšanas gadījumā.

[2] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2008. gada 26. jūnija lēmumu ierosināta administratīvā lieta A42604208.

[3] Atbildētājs lietā sniegtajā rakstveida paskaidrojumā pieteicēja pieteikumu uzskata par nepamatotu un noraidāmu.

Aģentūra norāda, ka 2007. gada 1. janvārī spēkā stājās likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 47. punkts, kas neparedz laika posmā no 2000. gada 1. februāra līdz 2002. gada 19. martam ieturētās summas palielināt, ņemot vērā inflācijas koeficientus. Šī norma atspoguļo likumdevēja gribu izmaksāt naudas summas tieši tādā apmērā, kā tas skaidri noteikts likumā, t.i., tikai iepriekš ieturēto pensijas daļu.

Senāts 2007. gada 29. jūnija spriedumā lietā Nr. SKA-339-2007 ir atzinis, ka pamats prasījumam par atmaksājamās pensijas daļas indeksāciju būtu valsts prettiesiska rīcība, nenodrošinot pensijas izmaksu likumā noteiktā kārtībā un termiņos.

Konkrētajā gadījumā šādi apstākļi nav konstatējami.

[4] 2008. gada 14. jūlijā Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicēja iesniegums (lietas 24. lapa), kurā pieteicējs piekrīt lietas izskatīšanai rakstveida procesā. Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 114. panta pirmo daļu, tiesa nolēma lietu izskatīt rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[5] Iepazinusies ar lietas materiāliem un izvērtējusi administratīvā procesa dalībnieku izvirzīto argumentu pamatotība kopsakarā ar lietā iesniegtajiem pierādījumiem, tiesa atzīst, ka pieteicēja pieteikums nav pamatots un tas ir noraidāms turpmāk norādīto apsvērumu dēļ.

[6] Tiesa konstatē šādus lietas faktiskos apstākļus.

[6.1] No 2007. gada 1. janvāra stājās spēkā likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 47. punkts, kurā tika noteikts, ka personām, kuras laikā no 2000. gada 1. janvāra līdz 2002. gada 19. martam bija obligāti sociāli apdrošināmās personas (darba ņēmēji vai pašnodarbinātie) un saņēma pensiju ierobežotā apmērā (līdz 2001. gada 31. decembrim divkārša valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērā un no 2002. gada 1. janvāra trīskārša valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērā), izmaksā nesaņemto pensijas daļu, to ieskaitot personas norādītajā Latvijas Republikas kredītiestādes vai pasta norēķinu sistēmas (PNS) kontā ne vēlāk kā līdz 2007. gada 31. decembrim.

[6.2] Konstatējot, ka pieteicējs pieder pie iepriekš citētajā tiesību normā norādītajām personām, jo pieteicējs par laika periodu no 2000. gada 1. februāra līdz 2002. gada 19. martam saņēmis valsts pensiju ierobežotā apmērā, nesaņemot pensijas daļu Ls 5134,74 apmērā, Aģentūras Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas nodaļa 2007. gada 10. maijā pieņēma lēmumu Nr. 24776 (turpmāk – pamatlēmums, lietas 27. lapa) par nesaņemtās vecuma pensijas daļas atmaksu pieteicējam.

[6.3] 2007. gada 27. novembrī pieteicējs vērsās ar iesniegumu pie Aģentūras direktores, lūdzot nesaņemto vecuma pensijas daļas summu paaugstināt ar inflācijas koeficientu (lietas 16. lapa).

[6.4] Ar Aģentūras Lēmumu (lietas 17. lapa) atteikts izskatīt iesniegumu pēc būtības.

[7] Kā izriet no noskaidrotiem lietas faktiskajiem apstākļiem, pieteicējs 2007. gada 27. novembrī vērsies pie Aģentūras direktores ar iesniegumu, kurā lūdzis par laika posmu no 2000. gada 1. februāra līdz 2002. gada 19. martam nesaņemtai pensijas daļai piemērot inflācijas koeficientu, tādējādi lūdzot ar jaunu administratīvo aktu noteikt pieteicējam labvēlīgāku individuālo regulējumu.

Līdz ar to tiesai ir jāpārbauda, vai izskatāmajā gadījumā pastāv priekšnoteikumi šāda administratīvā akta izdošanai.

[8] Kā jau tika norādīts iepriekš, uz pamatlēmuma pamata pieteicējam tika izmaksāta laikā no 2000. gada 1. februāra līdz 2002. gada 19. martam nesaņemtā pensijas daļa Ls 5134,74 apmērā. Nesaņemtās pensijas daļas izmaksu paredz 2007. gada 1. janvārī spēkā stājušies grozījumi likumā „Par valsts pensijām", kas paredz ieturētās pensijas daļas izmaksu un kas bijuši par pamatu pamatlēmuma pieņemšanai.

Tiesa konstatē, ka laikā pirms 2007. gada 1. janvāra grozījumiem, likumā „Par valsts pensijām" nebija ietverta norma, kas uzliktu par pienākumu Aģentūrai izmaksāt iepriekš ieturēto pensijas daļu.

Tādējādi atzīstams, ka tiesības uz nesaņemto pensiju pieteicējam izriet no jaunām tiesību normām, kas nebija pieņemtas attiecīgu ieturējumu veikšanas brīdī, bet ne no pienākuma novērst iepriekš pieņemta prettiesiska iestādes lēmuma (par pensijas daļas ieturēšanu) sekas.

Ievērojot minēto, pieteicēja pieteikumā izteiktais iebildums, ka pensijas ieturēšana jau sākotnēji bija uzskatāma par prettiesisku, atzīstams par nepamatotu.

[9] Satversmes tiesa ar 2002. gada 19. marta spriedumu lietā Nr. 2001-12-01 atzina, ka likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 26. punkts ir neatbilstošs Satversmes 1. pantam un spēkā neesošs no sprieduma publicēšanas dienas.

Ievērojot, ka Satversmes tiesas spriedums publicēts 2002. gada 20. martā (sk. Satversmes tiesas 2002. gada 19. marta spriedumu lietā Nr.2001-12-01 „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 26. punkta atbilstību Satversmes 91. un 109. pantam", Latvijas Vēstnesis, 2002. gada 20. marts Nr.44(2619)), likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 26. punkts atzīts par spēkā neesošu ar 2002. gada 20. martu. No minētā izriet, ka likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 26. punkts bija spēkā un tas bija piemērojams līdz 2002. gada 20. martam.

Satversmes tiesas 2005. gada 6. aprīļa spriedumā lietā Nr. 2004-21-01 „Par likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 32. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109. pantam" tika sniegts Satversmes tiesas skaidrojums par likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 26. punkta piemērojamību saistībā ar Satversmes tiesas 2002. gada 19. marta spriedumu. Satversmes tiesa minētajā spriedumā norādīja, ka „līdz 2002. gada 20. martam 26. punkts bija spēkā un tajā noteiktā pensijas daļas izmaksas pārtraukšana un pensijas ieturējumi bija likumīgi."

APL 17. panta piektā daļa noteic, ja Satversmes tiesa attiecīgo tiesību normu ir interpretējusi spriedumā, iestāde un tiesa piemēro šo interpretāciju.

Līdz ar to, ciktāl tas izriet no minētajiem Satversmes tiesas spriedumiem, tas, ka laikā pirms likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 26. punkta atzīšanas par spēkā neesošu iestāde izmaksājusi pieteicējam pensiju ierobežotā apmērā, atbilst Satversmes tiesas spriedumā norādītajai interpretācijai *(skat. arī Senāta 2006. gada 17. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-282 8. punktu)*.

Kā atzīts Senāta judikatūrā, likumā izdarītie grozījumi nav uzskatāmi par likumdevēja gribu novērst iepriekš pieļautas prettiesiskas darbības (pensijas daļas ieturēšanas) sekas, bet gan par politisku izšķiršanos atmaksāt iepriekš ieturēto pensijas daļu. Arī no likuma „Par valsts pensijām" grozījumu anotācijas un no Saeimas plenārsēdē notikušajām debatēm nav secināms, ka likumdevējs iepriekš veikto pensijas ieturēšanu būtu atzinis par prettiesisku. Līdz ar to ir jāņem vērā likumdevēja griba izmaksāt naudas summas tieši tādā apmērā, kā tas skaidri noteikts likumā, tas ir, iepriekš ieturēto pensijas daļu.

Likums „Par valsts pensijām" neparedz ieturētās summas palielināt, ņemot vērā inflācijas koeficientu. Koeficients varētu tikt piemērots gadījumos, ja nesaņemtā pensijas daļa tiktu izmaksāta pēc 2007. gada 31. decembra *(skat. Senāta 2007. gada 29. jūnija spriedumu lietā Nr. SKA– 339)*.

[10] Pieteicējs savu prasību par inflācijas koeficienta piemērošanu ar pamatlēmumu izmaksātai pensiju summai pamato ar likuma „Par valsts pensijām" 35. panta otro daļu. Tiesa konstatē, ka minētā tiesību norma ar 2006. gada 2. novembra likuma „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām"" 6. pantu ir izslēgta no šā likuma teksta.

Tā kā ieturētā pensijas daļa pieteicējam tika izmaksāta uz likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 47. punkta pamata, kas stājās spēkā no 2007. gada 1. janvāra, kad šā likuma 35. panta otrā daļa zaudējusi spēku, prasījums par ieturētās pensijas daļas palielināšanu par inflācijas koeficientu nav pamatots, ņemot vērā vispārējo principu, ka tiesiskās attiecības apspriežamas atbilstoši tām tiesību normām, kas bija spēkā tiesiskās attiecības rašanās, grozīšanas vai izbeigšanās brīdī.

[11] Pieteicējs pieteikumā atsaucas uz Senāta 2007. gada 8. novembra spriedumu lietā Nr. SKA-431/2007 un Senāta senatoru kolēģijas Rīcības sēdes lēmumu lietā SKA-734/2007, pamatojot savu pieteikumu ar šajos nolēmumos izdarītiem secinājumiem.

Kā atzinis Senāts 2009. gada 15. janvāra Rīcības sēdes lēmuma lietā SKA-105/2009 10. punktā, administratīvajās lietās (*sk., piemēram, Senāta 2007.gada 8.novembra spriedumu lietā Nr.SKA-430/2007 un Nr.SKA-431/2007, Senāta rīcības sēdes 2007.gada 14.decembra lēmumu lietā Nr.SKA-734/2007*) ir analizētas tās

situācijas, kurās pensionāriem pensija tika nepamatoti ieturēta **pēc** Satversmes tiesas 2002. gada 19. marta sprieduma. Šajās lietās Senāts attiecīgi arī atzina, ka inflācijas koeficients ir piemērojams un aprēķinātās summas pensionāriem ir atmaksājamas saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" 35. panta otro daļu kā zaudējumi, kas nodarīti ar administratīvo aktu.

Tā kā pieteicēja pensija tika ieturēta par laika posmu pirms Satversmes tiesas 2002. gada 19. marta sprieduma, tad attiecībā uz pieteicējas individuālo gadījumu attiecināma Senāta 2009. gada 15. janvāra Rīcības sēdes lēmuma lietā SKA-105/2009 10. punktā ietvertā atziņa, ka lietās, kurās pensijas tika ieturētas **līdz** 2002. gada 19. martam (..) Senāts ir atzinis, ka nav apmierināms prasījums par inflācijas koeficienta piemērošanu (*sk. Senāta 2006. gada 17. novembra spriedumu lietā Nr. SKA-282/2006, 2007. gada 29. jūnija spriedumu lietā Nr. SKA-339/2007; sal. Senāta 2008. gada 16. oktobra spriedumu lietā Nr. SKA-400/2008*).

[12] Pieteicējs pieteikumā atsaucas uz vienlīdzības principa pārkāpumu, jo citiem pensionāriem, atmaksājot nepamatoti ieturēto pensiju, inflācijas koeficients tika piemērots.

Pārbaudot šā apsvēruma pamatotību, tiesa norāda, ka pieteicēja norādītie Senāta nolēmumi (t.sk. 2007. gada 8. novembra spriedums lietā SKA-431/2007) attiecināmi uz tiem gadījumiem, kad Aģentūra turpināja veikt ieturējumus no pensijām arī pēc 2002. gada 20. marta. Ņemot vērā, ka šajos Senāta nolēmumos lietas faktiskie apstākļi atšķiras no pieteicēja lietā konstatētajiem, nav pamatots pieteicēja arguments par vienlīdzības principa neievērošanu izskatāmajā lietā.

Attiecībā uz pieteicēja argumentiem par citu APL nostiprināto principu neievērošanu – privātpersonas tiesību ievērošanas principu; tiesiskuma principu; tiesību normu saprātīgas piemērošanas principu; patvaļas aizlieguma princips; tiesiskās paļāvības principu; likuma atrunas principu; demokrātiskās iekārtas principu; samērīguma principu; procesuālā taisnīguma principu, tiesa norāda, ka jebkuras materiālās normas piemērošana notiek caur konkretizējošām procesuālajām normām. Tikai tad, ja kāda procesuālā norma pieļauj dažādus lēmumus, iestāde un tiesa, vadoties pēc privātpersonas tiesību ievērošanas principa, var veicināt privātpersonas tiesību un interešu aizsardzību, jo pats APL 5. pants nosaka principa robežas – piemērojamo tiesību normu ietvaros. Tāpat arī tiesību normu saprātīgas piemērošanas princips (APL 8. pants) un demokrātiskās iekārtas princips attiecas tikai uz tiesību normu interpretāciju un pats par sevi nevar būt pamats atkāpties no tiesību normās skaidri noteiktās kārtības.

[13] Atbilstoši administratīvo tiesu praksē nostiprinātajām atziņām, tiesai ir jāsniedz detalizēta argumentācija tikai uz tiem pieteicēja iebildumiem, kuri uzskatāmi par nozīmīgiem no tiesību viedokļa. Pārējos pieteicēja vispārējos iebildumus tiesa ir izvērtējusi, izskatot lietu pēc būtības, bet procesuālās ekonomijas dēļ detalizētu izklāstu par lietā nenozīmīgiem pieteicēja iebildumiem spriedumā nesniegs.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 245. – 251. pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt *R.M.* pieteikumu par administratīvā akta izdošanu – pienākuma uzlikšanu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai piemērot inflācijas pieauguma koeficientu *R.M.* atmaksātajai vecuma pensijas daļai.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā divdesmit dienu laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese I. Kaļiņina